

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XXXVIII. De contentione, quæ opponitur paci quanium ad os.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

virtutum. Et in proposito quidem apparet, quod discordia secundum terminum ad quem habet pro fine superbia, vel vana gloriam: quoniam ideo aliquis scienter eligit propriam voluntatem praferre iustitiae alterius voluntati, ut excellat vel in re, & hoc est superbia: vel in apparen- tia, & hoc est vana gloria. Et ex hoc quod aliquis excellenciam appetit in re, vel in apparen- tia, ori- tur discordia. Inna- scitur namque ut appetat in sua voluntate persistere, ut sic excellat. Secundum autem terminum a quo, eodem ordine ab invidia nascitur. Nam ex hoc, quod dolemus de bono proximi, ut excedente nostrum, appetimus recessum a bona voluntate eiusdem, & recessum a voluntate proximi eligimus ad consummandam derelictio- nem boni illius, ut diminutum apparet nostrum, ut laepe haec apparent inter discordias principum vicinorum: reco- lenda tamen sunt hic, & in similibus duo. Alterum est, quod appetibile in anima habet etiam causalitatem effecti- uam, ut Auer. dicit in 12. Metaph. comment. 96. Alterum uero, quod sermo moralis intelligitur secundum id, quod ut in pluribus inuenitur. Unde nihil obstat, si quandoque aliunde uitium pos- sit oriri, nec etiam, si quandoque causalitas effectiua inferatur: sed proposito moralis doctrinae finis praecipue accom- modandus uidetur.

Sup illud: Si Sathanam eicit, to. 9.

Lib. 31. Moral. cap. 31.

In cor. art.

Super Questionis trigesima octauae Ar- ticulum primum.

Propos. 17. inter opera Aris. to. 3.

discordia procedit ex liuore, idest, inuidia magis, quam ex inani gloria. ¶ 1. Praet. Illud, ex quo multa mala oriuntur, videtur esse vitium capitale: sed discordia est huiusmodi, quia super illud Matth. 12. Omne regnum contra se di- uisum desolabitur. * dicit Hier. Quo modo concordia parua res crescunt, sic discordia maxima dilabuntur: ergo ipsa discordia debet poni vitium capitale magis, quam filia inanis gloria. SED CONTRA est auctori- tas * Grego. 31. Moral. RESPON. Dicendum, quod discordia importat quandam dis- cretationem voluntatum, in quantum scilicet voluntas vnus sit in vno, & voluntas alterius sit in altero. Quod autem voluntas alicuius in proprio sit, procedit ex hoc, quod ali- quis ea, quae sunt sua, praefert his, quae sunt aliorum. Quod cum inordinate fit, pertinet ad superbiam, & inancem gloriam. Et ideo discordia, per quam vnus quisque sequitur quod suum est, & recedit ab eo, quod est alterius, ponitur filia inanis gloriae. AD PRIMUM ergo dicendum, quod rixa non est idem, quod dis- cordia. Nam rixa consistit in exteriori opere: vnde contumeliositer causatur ab ira, quae mouet animum ad nocendum proximo. Sed discordia consistit in disiunctione motuum voluntatis, quam facit superbia, vel inanis gloria, rationem * dicit. AD SECUNDUM dicendum, quod in discordia consideratur quidem, ut terminus a quo, recessus a voluntate alterius: & quantum ad hoc causatur ex in- uidia: ut terminus autem ad quem, accessus ad id quod est sibi pro- prium: & quantum ad hoc cau- satur ex inani gloria. Et quia in quolibet motu, terminus ad quem est potior termino a quo, finis enim est potior principio, potius ponitur discordia filia in- anis gloriae, quam inuidiae, li- cet ex utraque oriri possit secun- dum diuersas rationes, ut dic- tum est. AD TERTIUM dicendum, quod ideo concordia parua res crescunt, & per discordiam ma- xima dilabuntur: quia virtus quanto est magis vnita, tanto est fortior, & per separationem diminuitur, ut dicitur in libro * de Causis. Vnde patet, quod per hoc pertinet ad proprium effectum discordiae, quae est di-

uisio voluntatum, non autem pertinet ad originem diuersorum vitiorum ad discordia, per quod habet rationem vitij capitalis.

QVAESTIO XXXVIII. De contentione, in duos articulos. Ios diuisa.

DEINDE considerandum est de contentione. ET CIRCA hoc que- runtur duo.

¶ Primo, Vtrum contentio sit peccatum mortale. ¶ Secundo, Vtrum sit filia inanis gloriae.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum contentio sit peccatum mortale.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod contentio non sit peccatum mortale. Peccatum enim mortale in vitis spiritualibus non inuenitur, in quibus tamen inuenitur contentio, secundum illud Lucie 22. Facta est contentio inter discipulos Iesu, quis eorum esset maior: ergo contentio non est peccatum mortale.

¶ 2. Praet. Nulli bene disposito debet placere peccatum mortale in proximo: sed dicit Apostolus ad Philippens. 1. Quidam ex contentione Christum annuntiant: & postea subdit: Et in hoc gaudeo, sed & gaudebo, ergo contentio non est peccatum mortale.

¶ 3. Praet. Contingit, quod aliqui vel in iudicio, vel in disputatione contendunt, non aliquo animo malignandi, sed potius intendentes ad bonum, sicut illi, qui contra haereticos disputando contendunt: vnde super illud primi Reg. 4. Accidit quadam die & c. dicit glossa Catholici contra haereticos contentiones non commouent, nisi prius ad certamen conuocentur: ergo contentio non est peccatum mortale.

¶ 4. Praet. Iob videtur cum Deo contendisse, secundum illud Iob. 39. Nunquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? Et tamen Iob non peccauit mortaliter: quia Dominus de eo dicit. Non estis locuti recte coram me, sicut seruus meus Iob, vbi habetur Iob vltim. ergo contentio non semper est peccatum mortale. SED CONTRA est, quod con-

absque intentione impugnandi veritatem tam formaliter quam virtualiter excusatur, si ueritas impugnetur in intentione: in ira in alio, si denigratio fame, si damnum intellectus, inimicitia &c. consequatur.

trariatur praecepto Apostoli qui dicitur ad Tim. 2. Noli uerbis contendere. & Galat. 5. Contentio numeratur inter opera carnis, quae qui agunt, regnum Dei non possunt debent, ut ibidem dicitur: sed omne quod excludit a regno Dei, & quod contrariatur praecepto, est peccatum mortale. ergo contentio est peccatum mortale.

RESPON. Dicendum, quod contendere est contra aliquem tendere. Vnde sicut discordia contrarietatem quandam importat

in voluntate: ita contentio contrarietatem quandam importat in locutione. Et propter hoc etiam cum oratio alicuius per contrariale diffundit, vocatur contentio, quae ponitur vnus color rethoricus a Tullio * qui dicit. Contentio est, cum ex contrariis rebz oratio efficitur, hoc pacto. Habet affectu, id est, adulatione, iucunda principia, eadem exitus amarissimos affert. Contrarietas autem locutionis potest attendi dupliciter. Vno modo quantum ad intentionem contententis: alio modo, quantum ad modum. In intentione quidem considerandum est, utrum aliquis contrarietur ueritati, quod est uituperabile: vel falsitati, quod est laudabile. In modo autem considerandum est, utrum talis modus contrariandi conueniat & personis, & negocijs, quia hoc est laudabile, (unde Tullius dicit in 2. Rhetor. quod contentio est oratio alicuius ad confirmandum, & consultandum accommodata: vel excedat conuenientiam personarum & negotiorum, & sic contentio est uituperabilis. Si ergo accipiat contentio, secundum quod importat impugnationem ueritatis, & inordinatum modum, sic est peccatum mortale. Et hoc modo diffinit Ambrosius * contentionem dicens. Contentio est impugnatione ueritatis cum confidentia clamoris. Si autem contentio dicatur impugnatione falsitatis cum debito modo acrimoniae, sic contentio est laudabilis. Si autem accipiat contentio, secundum quod importat impugnationem falsitatis cum inordinato modo, sic potest esse peccatum ueniale: nisi forte tanta inordinatio fiat in contentendo, quod ex hoc generetur scandalum aliorum. Vnde Apostolus, cum dixisset 2. ad Timothee. 2. Noli uerbis contendere, subdit: Ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionem audientium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in discipulis Christi non erat contentio cum intentione impugnandi ueritatem: quia unusquisque defendebat, quod sibi uerum uidebatur. Erat autem in eorum contentio ne inordinatio, quia contendebant, de quo non erat contendendum, scilicet de primatu honoris: non enim erant spirituales, sicut glossa * ibidem dicit: unde Dominus consequenter eos compefcuit.

AD SECUNDUM dicendum, quod illi qui ex contentione Christum praedicabant, reprehensibiles erant: quia quamuis non impugnarent ueritatem fidei, sed eam praedicarent, impugnabant tamen ueritatem quantum ad hoc, quod putabant se suscitare praesertim a Apostolo ueritatem fidei praedicati. Vnde Apostolus non gaudebat de eorum contentione, sed de fructu, qui ex hoc proueniebat, scilicet, quod Christus annuntiabatur, quia ex malis etiam occasionaliter subsiquuntur bona.

AD TERTIUM dicendum, quod secundum completam rationem contentionis, prout est peccatum

mortale, ille in iudicio contendit, qui impugnat ueritatem in iustitia: & in disputatione contendit, qui intendit impugnare ueritatem doctrinae. Et secundum hoc catholici non contendunt contra hereticos, sed potius conuerso. Si autem accipiat contentio in iudicio, uel disputatione secundum imperfectam rationem, scilicet secundum quod importat quandam acrimoniam locutionis, sic non semper est peccatum mortale.

AD QUARTUM dicendum, quod contentio ibi sumitur communiter pro disputatione. Dixerat enim Iob. 13. cap. Ad Omnipotentem loquar, & disputare cum Deo cupio. Non tamen intendens neque ueritatem impugnare, sed inquirere: neque circa hanc inquisitionem aliqua inordinationem uel animi, uel uocis uti.

ARTICVLVS II.

Utrum contentio sit filia inanis gloriae.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod contentio non sit filia inanis gloriae. Contentio enim affinitatem habet ad zelum. unde dicitur 1. ad Cor. 3. Cum sit inter uos zelus, & contentio, nonne carnales estis, & secundum homines ambulatis? zelus autem ad inuidiam pertinet. ergo contentio ex inuidia magis oritur.

¶ 2. Praet. Contentio cum clamore quodam est: sed clamor ex ira oritur, ut patet per Grego. * 31. Moral. ergo & contentio oritur ex ira.

¶ 3. Praet. Inter alia, scientia uidetur esse materia superbiae, & inanis gloriae, secundum illud 1. ad Cor. 8. Scientia inflat: sed contentio plerumque pronenit ex defectu scientiae, per quam ueritas cognoscitur, non impugnat. ergo contentio non est filia inanis gloriae.

SED CONTRA est autoritas Grego. * 31. Moral. RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum * est, discordia est filia inanis gloriae, eo quod discordantium uterque in sensu proprio stat, & vnus alteri non acquiescit. Proprium autem superbiae est, & inanis gloriae propria excellentiam quaerere. Sicut autem discordantes aliqui sunt ex hoc, quod stant corde in propriis: ita contententes sunt aliqui ex hoc, quod vnusquisque uerbo id, quod sibi uidetur, defendit. Et ideo eadem ratione ponitur contentio filia inanis gloriae, sicut & discordia.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod contentio, sicut & discordia, habet affinitatem cum inuidia, quantum ad recessum eius, a quo aliquis discordat, uel ex quo contendit: sed quantum ad id, in quo sistit ille qui contendit, habet conuenientiam cum superbia & inani gloria, in quantum scilicet in proprio sensu statur, ut supra dictum est.

AD SECUNDUM dicendum, quod clamor affumitur in contentione, de qua loquimur, ad finem impugnandae ueritatis: unde non est principale in contentione. Et ideo non oportet, quod contentio ex eodem deriuetur, ex quo deriuatur clamor.

AD TERTIUM dicendum, quod superbia, & inanis gloria occasionem sumunt praecipue a bonis etiam sibi contrarijs, puta, cum de humilitate aliquis superbit. Est enim huiusmodi deriuatio non per se, sed per accidens, secundum quem modum nihil prohibet contrarium a contrario oriri. Et ideo nihil prohibet ea, quae ex superbia, uel inani gloria per se & directe oriuntur, causari ex contrarijs eorum, ex quibus occasionaliter superbia oritur.

Infra q. 135. ar. 5. Et ma. q. 9. artic. 3. cor. & ad 4.

Lib. 38. cap. 31. a medio.

Lib. 31. ca. 3. q. praec. ar. 2.

Super Questionis tri
gestimae Articuli
primi.

QVAESTIO XXXIX.

De schismate, in quatuor articu-
los diuisa.

IN corpore primi
articuli quaest. 39.
tria simul dubia oc-
currunt. Primum est,
in quo consistit vni-
tas Ecclesiae, cui op-
ponitur schisma. Se-
cundum verò, quo-
modo vnitas est a
charitate, ut litera di-
cit. Tertium autem,
quomodo schisma
opponitur illi vnitati.
Et primi quidem
dubij in quo scilicet
constat vnitas Eccle-
siae, cui opponitur
schisma, ratio est:
quia cum vnitas se-
quatur ens, ois vnitas
oportet qd sit secun-
dum aliquod esse, &
omne tollens vnita-
tem tollat aliquod
esse. Constat autem
qd seclusio esse rela-
tuo membrorum Ec-
clesiae ad unū caput,
nullum esse appareat
commune membris
Ecclesiae inter se, sin-
dans vnitatem Ecce-
siae, quae tolli dicitur
per schisma. Nam esse
fidei, spei, sacra-
mentorum, & cultus
sunt cum schismate.
Esse autem charitatis
indirecte qdem per
omne peccatum mor-
tale, directe autem
per explicitum ipsius
contemptum perditur.
Sed hoc non est
schismatis vitium.
Nam qui vult chari-
tatem nec in se, nec
in alio esse, non pro-
perea schismaticus est.

4. dist. 13. q.
2. ar. 1. ad 2.

* habet 14.
q. 1. c. Schif-
ma, in prin.

lib. de Para-
dito c. 8. pa-
ra ante me-
dium, to. 4.

lib. 20. c. 3.
in prin. l. 6.
Et cōt. Ere-
sionū gra.

lib. 8. cap. 3.
in medio.

¶ Secūdi verò du-
bij, quomodo vnita-
tas haec Ecclesiae sit a
charitate, ratio est: si
quia schisma tollit
illud esse, quod sine
charitate possidetur,
ut patet, cum aliqui
in peccato mortali
praexistētes sunt de
novo schismatici: tū
quia schismaticus est
qui renuit subesse Ro-
mano Pontifici. Hoc
autem non directe
charitatis, sed obedi-
entiae opponitur.
¶ Tertij autem du-
bij ratio est, quia cū
vnitas oppositorum
tollat reliquū, & vni-
tas Ecclesiae non sit
ab Ecclesia auferibilis,
sicut nec esse ip-
sius quantumcumque
sunt infinita schis-
mata, alioquin aut
possent esse plures
Ecclesiae, quam una,
aut possent desinere

DEINDE considerandum
est de vitiis oppositis
paci, pertinentibus ad
opus, quae sunt schisma,
rixa, seditio, & bellum.

PRIMO ergo circa schisma que-
runtur quatuor.

¶ Primo, Vtrum schisma sit spe-
ciale peccatum.

¶ Secundo, Vtrum sit grauius
infidelitate.

¶ Tertio, De potestate schismati-
corum.

¶ Quarto, De poena eorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum schisma sit peccatum speciale.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, qd schisma non sit
peccatum speciale. Schisma. n. ut
Relagius * Papa dicit, scissuram
sonat: sed omne peccatum scissu-
ram quandam facit, secundum il-
lud Isa. 59. Peccata vstra diuiserunt
inter vos, & Deum vestrum. ergo
schisma non est speciale peccatum.

¶ 2 Præ. Illi vñr esse schismatici,
qui Ecclesiae non obediunt: sed
p omne peccatū fit homo inobe-
diens preceptis Ecclesiae, quia pec-
catum fm * Amb. est celestium
inobedientia mandatorum. ergo
omne peccatum est schisma.

¶ 3 Præ. Heresis est diuidit hoīē
ab vnitate fidei. si ergo schismatis
nomen diuisionem importat, vñ
qd non differat a peccato infide-
litate, quasi speciale peccatum.

SED CONTRA est, quod Aug. *
contra Faustum distinguit inter
schisma, & haeresim, dicens, quod
schisma est eadē opinantem, atq;
eadē ritu colētē, quo ceteri, solo
cōgregationis delectari dissidio.
Heresis vero diuersa opinatur ab
his q catholica credit Ecclesia. ergo
schisma non est gnale peccatū.

RESPON. Dicendum, qd sicut
Iisd. * dicit in lib. Etymo. Nomen
schismatis a scissura aīorum voca-
rum est: scissio aut vnitati oppo-
nitur. Vnde peccatum schismatis
dī, quod directe, & per se oppo-
nitur vnitati. Sicut. n. in rebus natu-
ralibus, id qd est per accidens, nō
constituit speciem: ita et nec in re-
bus moralibus in quibus id, qd
est intentum, est per se qd aut se-
quitur præter intentionem, est
quasi per accidens. Et ideo peccatum
ex eo, qd intendit se ab vnita-
te separare, quam charitas facit, qd

F non solum alteram personam al-
teri vñit spirituali dilectionis vin-
culo, sed et totam ecclesiam in vni-
tate spiritus. Et ideo proprie schis-
matici dicuntur, qui propria spō-
te, & intentione se ab vnitate ec-
clesiae separāt, quae est vnitas prin-
cipalis. Nā vnitas particularis ali-
quorū adinuicem ordinatur ad
vnitatem ecclesiae, sicut compositio
singulorum membrorum in
corpore naturali ordinatur ad to-
tius corporis vnitatem. Ecclesiae
aut vnitas in duobus attenditur.
conuentione membrorum Ecce-
siae adinuicem, seu cōiocatione, &
iterum in ordine omnium mem-
brorum ecclesiae ad unum caput.
fm illud ad Col. 2. Inflatus sentis
carnis suae, & non tenens caput,
ex quo totum corpus per nexus,
& cōiunctiones subministratum
& cōstructum crescit in augmen-
tum Dei. Hoc aut caput est ipse
Christus, cuius vicem in ecclesia
gerit summus Pontifex. Et ideo
schismatici dicuntur, qui subesse
renuntiant summo Pontifici, & qui
mēbris ecclesiae ei subiectis com-
municare recusant.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd
diuisio hominis a Deo per pecca-
tum non est intenta a peccante,
sed præter intentionem eius acci-
dit ex inordinata conuersione ip-
sius ad commutabile bonum: &
iō nō est schisma, p se loquendo.

AD SECVNDVM dicendum, qd non
obedire præceptis cum rebellio-
ne quadam, constituit schismatis
rōnem. Dico aut cum rebellione,
cum & pertinaciter præcepta ec-
clesiae cōtemnit, & iudicium eius
subire recusat. Hoc autem non
facit quilibet peccator, vnde non
omne peccatum est schisma.

AD TERTIVM dicendum, qd he-
resis, & schisma distinguunt fm
ea, quib. vtrumque per se, & dire-
cte opponit. Nā heresis p se oppo-
nit fidei, schisma aut per se oppo-
nit vnitati ecclesiastice charitatis.
Et ideo sicut fides, & charitas sunt
diuersae virtutes, quamuis quicū-
que caret fide, caret charitate: ita
et schisma, & haeresis sunt diuer-
sa vitia, quamuis quicumque est
hereticus, sit et schismaticus, sed
non cōuertitur. Et hoc est, quod
Hiero. dicit in epistola * ad Gala.
inter schisma, & haeresim hoc in-
teresse arbitror, qd heresis pene-
sum dogma hēt, schisma ab ecce-
siae separat. Et tñ sicut amissio cha-
ritatis est via ad amittendam fi-
dem, secundum illud 1 ad Timo.
1. A quibus quidam aberrantes. I.
a charitate, & alijs huiusmodi cō-
uersi sunt in vaniloquium: ita et